

Utlåtande 2008: RVII (Dnr 327-3869/2005)

Uppföljning av stadens handikappolitiska program och handikapprådets instruktioner

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Uppföljningen av stadens handikappolitiska program och handikapprådets instruktioner, *bilaga 1*, godkänns.

Föredragande borgarrådet Ulf Kristersson anför följande.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade den 14 december 2004 om Handikappolitiskt program för Stockholms stad. Även under 2005-2006 genomfördes omfattande informations- och implementeringsinsatser om programmet av stadens funktionshinderombudsman i en seminariereserie riktad till bland annat chefs-tjänstemän i staden. Detta genomfördes som ett projekt inom stadsledningskontoret.

I samband med beslutet om programmet fick kommunstyrelsen i uppdrag att i samarbete med socialtjänstnämnden ansvara för uppföljning av det handikappolitiska programmet.

I slutet av 2006 påbörjades planeringen för en uppföljning av programmet inom stadsledningskontoret som också fick ett tilläggsuppdrag om att utvärdera Instruktion för stadens handikappråd. Uppföljningen fortsatte efter organisationsförändringen på socialtjänstnämnden. I detta arbete har en referensgrupp med representanter från stadsdelsnämnder, facknämnder och bolagsstyrelser

samt en referensgrupp med representanter från kommunstyrelsens handikappråd medverkat.

Utrednings- och statistikkontoret (USK) har genomfört undersökningar om hur stadens nämnder och bolagsstyrelser respektive lokala handikapporganisationer anser att inriktningsmålen i det handikappolitiska programmet uppnåtts samt synpunkter på handikapprådets instruktioner, delaktighet m.m.

Uppföljningen av det handikappolitiska programmet genomfördes genom två enkäter. En enkät om hur väl inriktningsmålen i det handikappolitiska programmet har uppnåtts, vilken gick ut till samtliga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser och samtliga handikapporganisationer i staden. Den andra enkäten gick ut till ordföranden i stadens samtliga handikappråd samt till stadens nämnder och bolagsstyrelser och innehöll frågor om instruktionen för stadens handikappråd och hur samarbetet fungerar i handikappolitiska frågor.

I enkäten om instruktionen för stadens handikappråd anser både nämnder, bolagsstyrelser och handikapporganisationer att instruktionen är väl känd. Åsikterna om rådets rådgivande funktion och samarbete med nämnd och bolagsstyrelse är relativt samstämmiga. Samarbetet uppges fungera bra och inga förändringar i rådets instruktioner föreslås. Däremot visar uppföljningen att en närmare analys av rådets organisation och antal ledamöter behöver göras.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kommunstyrelsens handikappråd.

Mina synpunkter

Budgeten är tillsammans med stadens handikappolitiska program de viktigaste styrdokumenterna för stödet och servicen till personer med funktionsnedsättning. Utgångspunkt för det handikappolitiska programmet har varit den nationella handlingsplanen vilken i sin tur är baserad på Förenta Nationernas 22 standardregler (Agenda 22).

I den utvärdering som nu genomförts framgår det att nämnder, bolagsstyrelser och handikapporganisationer är eniga om att Stockholm stads handikappolitiska program är väl genomarbetat och ställer stora krav på staden. Däremot råder det skilda uppfattningar gällande måluppfyllelsen av det handikappolitiska arbetet. Detta är inte bra! Jag delar handikappföreningarnas uppfattning att frågan måste tas på stort allvar och att handikappföreningarnas

medlemmars kunskap och erfarenhet måste tillvaratas på bästa möjliga sätt. I det arbetet spelar handikappråden en mycket viktig roll.

Utvärderingen pekar också på att dialogen mellan nämnderna/styrelserna och handikapporganisationerna när åtgärder ska rangordnas, prioriteras och utvärderas behöver utvecklas. Även här spelar handikapprådets arbete en viktig roll. Vidare bör indikatorer och uppföljningsverktyg för att mäta effekterna av det handikappolitiska programmet utvecklas i dialog med stadens handikappråd och inarbetas i verksamhetsplanerna.

Jag anser också att styrelsernas och nämndernas operativa ansvar för handlingsprogrammets genomförande behöver tydliggöras.

Utifrån vad som framkommer i enkätundersökning angående rådets instruktioner, delar jag stadsledningskontorets uppfattning att det inte krävs några förändringar av dessa. Däremot finns ett behov att se över rådets organisation.

Bilagor

1. Handikappolitiskt program - inriktningsmål
2. Uppföljning av stadens handikappolitiska program och handikapprådets instruktioner
3. Några frågor om stadens handikappolitiska arbete

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. Godkänna uppföljningen.
2. Ge alla nämnder och styrelser i uppdrag att inleda en dialog med sina handikappråd om hur samverkan kan förbättras och rådets kunskaper kan tas tillvara på bättre sätt.
3. Ge kommunstyrelsen i uppdrag att i samverkan med handikappråden ta fram kriterier och indikatorer för att följa upp måluppfyllelsen av det handikappolitiska programmet.
4. Ge kommunstyrelsen i uppdrag att inarbeta de handikappolitiska inriktningsmålen i stadens budget samt inarbeta uppföljningen i stadsledningskontorets anvisningar till tertialrapporter och verksamhetsberättelse.
5. Ge kommunstyrelsen i uppdrag att i samverkan med handikappråden göra en separat utvärdering av systemet med gemensamma råd för flera nämnder och styrelser.

6. Ge kommunstyrelsen i uppdrag att i samverkan med handikappråden ta fram riktlinjer för arvodering och ersättningar för handikapprådets ledamöter.
7. Därutöver vill vi framföra följande.

Det är bra att stadens handikappolitiska program har utvärderats så att staden nu har ett faktaunderlag som grund för att flytta fram positionerna i det handikappolitiska arbetet. Utvärderingen förklarar visserligen inte varför det är så stor skillnad i uppfattningar om framgången i arbetet mellan handikappföreningar och förvaltningar/bolag, men ger tillräckligt med kunskap för att föreslå ett antal grundläggande förbättringar. Exempelvis är både förvaltningar/bolag och handikappföreningar i stort överens om att det handikappolitiska programmet måste integreras i stadens ledningssystem (ILS) för att fungera som styrmedel.

Vi delar socialborgarrådets uppfattning om att indikatorer och uppföljningsverktyg behöver utvecklas i dialog med handikappråden, men förvånas över att socialborgarrådet inte lägger några förslag i frågan. Kommunstyrelsen bör självfallet få i uppdrag att starta detta arbete snarast möjligt, så att åtminstone 2009 års budget kan följas upp ur ett funktionshinders-perspektiv.

Alla stadens verksamheter har tyvärr ännu inte insikten om att alla samhällsområden har funktionshindersaspekter som måste beaktas, trots den omfattande seminarier-serie om handikappolitiska programmet som genomfördes under åren 2005 och 2006. Exempelvis omfattar handikappolitiska programmet även stadens anställda, vilket gör att alla nämnder och bolag omfattas av programmet. För att komma tillrätta med bris-terna och kunna nå målet om att bli världens mest tillgängliga huvudstad år 2010 krävs snabba och resoluta åtgärder när det gäller kunskap, styrning och uppföljning av arbetet.

Handikapprådets insatser är avgörande i arbetet för att Stockholm ska bli världens mest tillgängliga huvudstad år 2010 och det är därför av stor vikt att ledamöternas insatser värderas på rätt sätt. Ersättning bör kunna ges för förlorad arbetsförtjänst för de ledamöter som måste ta ledigt från arbetet för att delta i sammanträden. Dessutom bör en enhetlig praxis tas fram i staden för hur insatser utöver sammanträden ska ersät-tas.

Socialborgarrådet flaggar för ett behov av att se över handikapprådets organisation och vi vill därför framföra vikten av att en översyn görs i nära samverkan med handi-kappråden och handikapporganisationerna. Vi delar uppfattningen hos kommunstyrel-sens handikappråd om att systemet med gemensamma råd för flera nämnder och bolag bör ses över i särskild ordning, eftersom det är en nära nog samstämmig uppfattning bland handikappråden att det nästan är omöjligt att få en god samverkan med mer än en nämnd eller bolag.

Vi vill också poängtera vikten av att handikappråden får komma in tidigt i besluts-processen och inte bara få yttra sig över färdiga tjänsteutlåtanden några dagar före nämndernas och styrelsernas sammanträden. Det är viktigt att den dialog som nu måste inledas mellan råden och nämnderna/styrelserna leder till konkreta förslag på hur de

unika kunskaperna hos rådens ledamöter ska kunna tas tillvara på ett bättre sätt än idag.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Uppföljningen av stadens handikappolitiska program och handikapprådets instruktioner, *bilaga 1*, godkänns.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
KRISTINA AXÉN OLIN

Ulf Kristersson

Anette Otteborn

ÄRENDET

Kommunfullmäktige beslutade den 14 december 2004 om Handikappolitiskt program för Stockholms stad. Även under 2005-2006 genomfördes omfattande informations- och implementeringsinsatser om programmet av stadens funktionshinderombudsman i en seminariereserie riktad till bland annat chefs-tjänstemän i staden. Detta genomfördes som ett projekt inom stadsledningskontoret.

I samband med beslutet om programmet fick kommunstyrelsen i uppdrag att i samarbete med socialtjänstnämnden ansvara för uppföljning av det handikappolitiska programmet.

I slutet av 2006 påbörjades planeringen för en uppföljning av programmet inom stadsledningskontoret som också fick ett tilläggsuppdrag om att utvärdera Instruktion för stadens handikappråd. Uppföljningen fortsatte efter organisationsförändringen på socialtjänstnämnden. I detta arbete har en referensgrupp med representanter från stadsdelsnämnder, facknämnder och bolagsstyrelser samt en referensgrupp med representanter från kommunstyrelsens handikappråd medverkat.

Utrednings- och statistikkontoret (USK) har genomfört undersökningar om hur stadens nämnder och bolagsstyrelser respektive lokala handikapporganisationer anser att inriktningsmålen i det handikappolitiska programmet uppnåtts samt synpunkter på handikapprådets instruktioner, delaktighet m.m.

Uppföljningen av det handikappolitiska programmet genomfördes genom två enkäter. En enkät om hur väl inriktningsmålen i det handikappolitiska programmet har uppnåtts, vilken gick ut till samtliga stadsdelsnämnder, facknämnder, bolagsstyrelser och samtliga handikapporganisationer i staden. Den andra enkäten gick ut till ordföranden i stadens handikappråd samt till stadens nämnder och bolagsstyrelser och innehöll frågor om instruktionen för stadens handikappråd och hur samarbetet fungerar i handikappolitiska frågor.

I enkäten om instruktionen för stadens handikappråd anser både nämnder, bolagsstyrelser och handikapporganisationer att instruktionen är väl känd. Åsikterna om rådets rådgivande funktion och samarbete med nämnd och bolagsstyrelse är relativt samstämmiga. Samarbetet uppges fungera bra och inga förändringar i rådets instruktioner föreslås. Däremot visar uppföljningen att en närmare analys av rådets organisation och antal ledamöter behöver göras.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Budgeten är tillsammans med stadens handikappolitiska program de viktigaste styrdokumenterna för verksamheten stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Den nationella handlingsplanen för handikappolitiken har varit utgångspunkt för det handikappolitiska programmets femton inriktningsmål. Den nationella handlingsplanen är baserad på Förenta Nationernas 22 standardregler (Agenda 22) för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet.

Stadsledningskontoret konstaterar att uppfattningen av måluppfyllelsen är olika, vilket inte är tillfredställande.

Stadens nämnder och bolagsstyrelsernas uppfattning om hur inriktningsmålen i ”Handikappolitiskt program för Stockholms stad” uppfylls är i jämförelse med handikapporganisationernas upplevelser betydligt mer positiv. Såväl nämnder och bolagsstyrelser som handikapporganisationer påpekar att det handikappolitiska programmet är bra, genomarbetat och ställer stora krav på staden.

Stadsledningskontoret anser att socialtjänstnämnden måste fortsätta utvärderingarna med att följa upp programmets genomförande. Objektiva mätmetoder bör utvecklas för att öka denna kunskap. Det handikappolitiska programmet bör regelbundet följas upp för att få kunskap om detta samarbete ger någon effekt på den upplevda måluppfyllelsen. Denna uppföljning bör kopplas till det pågående arbetet med att Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad år 2010.

Enligt ”Uppföljning av handikappolitiskt program och handikapprådets instruktioner” kan möjliga förklaringar till att uppfattningen om måluppfyllelse skiljer sig vara att:

- Handikapporganisationerna får i första hand kännedom om negativa händelser och lösningar som inte fungerat.
- Nämnder och bolagsstyrelser överskattar effekten av de insatser de genomfört eller missbedömer helt enkelt insatsens resultat.
- Att det finns en skillnad mellan vilka insatser som nämnder och bolagsstyrelser respektive handikapporganisationer anser som viktiga.

Stadsledningskontoret framhåller även att handikapporganisationerna företräder särintressen och har en annan utgångspunkt än nämnder och bolagsstyrelser, varför det

är rimligt att de också kommer till en annan slutsats om måluppfyllelsen.

Under 2008 kommer kommungemensamma brukarundersökningar att utarbetas och genomföras från och med 2009. Resultatet av dessa undersökningar kommer att komplettera den bild av måluppfyllelse som handikapporganisationer och nämnder/bolagsstyrelser ger.

Nämnder/bolag och handikapporganisationer bör ha en dialog för att konkretisera och rangordna insatser i prioriteringsordning. Det är inte alltid säkert att den insats som en nämnd genomför är den som handikapporganisationerna anser är mest prioriterad.

I utvärderingen av instruktionen för stadens handikappråd har nämnder, bolagsstyrelser och handikapprådets ordföranden svarat på frågor om delaktighet i inriktningsmålen samt hur väl man känner till instruktionerna. Stadsledningskontoret konstaterar att det råder relativt stor samstämmighet om både rådets instruktioner och delaktighet. Uppföljningen föreslår därför inga förändringar i instruktionerna men pekar på behovet av en analys av rådets organisation. Stadsledningskontoret delar denna uppfattning.

Redovisningen av det handikappolitiska programmet innehåller inte några förslag till förändringar av verksamheten varför ökade kostnader på grund av denna redovisning inte finns.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen besluta i enlighet med detta tjänstutlåtande.

Kommunstyrelsens handikappråd

Kommunstyrelsens handikappråds yttrande daterat den 18 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Handikapprådet har med intresse tagit del av utvärderingarna såväl av det handikappolitiska programmet som av instruktionerna för handikappråden.

Handikappolitiskt program

Att handikappföreningarnas och förvaltningarnas/bolagens uppfattning om framgången i det handikappolitiska arbetet skiljer sig åt kraftigt måste tas på stort allvar. Det är inom handikappföreningarna och bland deras medlemmar som erfarenheterna finns av om de vackra ambitionerna har lett till att livet har blivit bättre. Utvärderingen är alldeles för ytlig för att registrera sådana resultat.

Vi delar uppfattningen att det handikappolitiska programmet tyvärr inte har fått något egentligt genomslag i staden och att en viktig anledning till detta är att det inte är integrerat i stadens styrsystem. Det är något som vi har påpekat bl. a. i vårt yttrande över Stadens verksamhetsplan och budget för 2008. Den nästan totala avsaknaden av indikatorer inom området har gett nämnder och bolag uppfattningen att handikappaspekterna inte är prioriterade, det handikappolitiska programmet till trots.

Vi kan vidare konstatera att insikten om att alla samhällsområden har handikapp-

aspekter saknas inom stora delar av stadens verksamheter. Uppfattningen är alltså att det i huvudsak handlar om stöd och service, den s.k. handikappomsorgen.

Handikapprådet och instruktionerna

Vi förutsätter att vi får tillfälle att yttra oss över de ev. förslag till förändringar som uppföljningen kan komma att föranleda men vill redan nu säga att vi inte kan ställa oss bakom att antalet handikappråd skulle minska. En tämligen samstämmig uppfattning bland handikapprådets ledamöter är att det är näst intill omöjligt att få en god samverkan med mer än en nämnd eller ett bolag och då i regel med den som har åtagit sig sekreterarskapet.

Vi anser därför att systemet med gemensamma råd för flera nämnder och bolag bör bli föremål för en egen utvärdering.

Uppföljningsrapporten innehåller uppgifter för varje nämnd och bolag. Det är därför ett utmärkt material att ha som underlag för samtal mellan de olika råden och ansvariga politiker och tjänstemän.

Vi föreslår därför att staden på lämpligt sätt uppdrar till samtliga nämnder och bolag att initiera dialoger med sina handikappråd om hur samverkan ska kunna förbättras och rådets kunskaper och erfarenheter bättre tas till vara.

Arvoden och ersättningar

Slutligen vill vi i detta sammanhang aktualisera frågan om arvoderingen till handikapprådets ledamöter.

Vi anser att staden måste utarbeta riktlinjer för hur insatser utöver sammanträden ska ersättas. För närvarande varierar praxis mellan nämnder och bolag; vissa lämnar arvoden för t.ex. deltagande i utbildning och arbetsgrupper, andra inte.

Vi anser också att ersättning för mistad arbetsförtjänst måste lämnas för yrkesarbete, som tar ledigt för att kunna delta i handikapprådets sammanträden. Den höga genomsnittsåldern bland rådets ledamöter är till stor del en olycklig konsekvens av att man inte får kompensation för lönebortfall.

Paragrafen justerades omedelbart.

Handikappolitiskt program - inriktningsmål

1. Ökad medvetenhet och kunskap - personalutbildning

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och bolagsstyrelser ska aktivt skapa ett tillgängligt Stockholm. De anställda ska ges en ökad medvetenhet och kunskap om människor med funktionsnedsättning i syfte att förbättra bemötandet och möjliggöra delaktighet och jämlikhet. Specialkompetens behövs för vissa yrkesgrupper.

2. Medicinsk vård och behandling, rehabilitering samt stöd och service

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ska inom sitt ansvarsområde erbjuda människor med funktionsnedsättning stöd och service så att de kan uppnå och behålla självständighet och funktionsförmåga.

För frågor där flera huvudmän är inblandade ska samverkan ske enligt gjorda överenskommelser och på ett sätt som för den enskilde är enkelt och smidigt.

Staden ska vidare sträva mot att utveckla samverkansformerna.

3. Tillgänglighet

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Enkelt avhjälpna hinder för tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning på publika lokaler och på allmänna platser ska vara eliminerade senast år 2010.

4. Utbildning

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

För att barn, unga och vuxna som har behov av särskilt stöd, ska kunna delta i skolverksamhet och uppnå målen ska staden erbjuda stöd och insatser i form av tillgängliga lokaler, undervisningsstöd, särskilda undervisningsgrupper, anpassade och i tid befintliga läromedel och hjälpmedel, åtgärdsprogram och ett bemötande grundat på kunskap om funktionsnedsättning.

5. Arbete samt ekonomisk och social trygghet

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ska beakta mångfald i sin personalpolitik och aktivt verka för att såväl förvaltningarna som det privata näringslivet möjliggör och underlättar anställning av människor med funktionsnedsättning.

6. Familjeliv och personlig integritet

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ska tillse att den personliga integriteten och möjligheten till familjeliv beaktas och värnas för människor med funktionsnedsättning.

7. Kultur, Rekreation och idrott samt Religion

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ska tillse att stadens verksamheter och anläggningar senast år 2010 är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning så att de har möjlighet att såväl besöka som aktivt utöva sina kulturella, fritids- och idrottsintressen samt sin religion.

Nämnder och styrelser ska verka för att detta genomförs även av ickekommunala verksamhetsutövare.

Nämnder och styrelser bör i största möjliga utsträckning förlägga sina evenemang, konferenser m.m. till lokaler som uppfyller kraven på tillgänglighet och användbarhet.

8. Kunskap och forskning

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Stadens nämnder och styrelser ska skaffa sig kunskap om levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. Inventeringar och kartläggning om verksamheternas tillgänglighet och kvalitet ska ligga till grund för nämndernas/styrelsernas verksamhetsplanering.

Nämnder och styrelser ska följa upp effekter av genomförda förändringar och på vilket sätt dessa påverkar levnadsförhållanden för människor med funktionsnedsättning.

9. Policy och planering

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Samtliga nämnder och styrelser ska i sin verksamhetsplan ange åtaganden som leder till att stadens inriktningsmål i handikappolitiska programmet kommer att uppnås.

Åtagandena ska bygga på en kartläggning av de totala behoven och vara kostnadsberäknade.

Åtagandena ska följas upp i samband med verksamhetsberättelse och bokslut. Åtgärder ska planeras på både lång och kort sikt med målet inställt på en tillgänglig stad år 2010.

10. Lagstiftning

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ska aktivt informera människor med funktionsnedsättningar om de lagar, bestämmelser och av fullmäktige beslutade styrdokument som reglerar rättigheter och skyldigheter.

11. Ekonomisk politik

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Stadens nämnder och styrelser ska, enligt ansvars- och finansieringsprincipen, beakta handikappaspekter i sin verksamhetsplanering. Staden ska se till att arbete med tillgänglighet och övriga frågor som berör människor med funktionsnedsättning är en naturlig del av allt ordinarie arbete.

12. Samordning

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Stadens nämnder och styrelser ska se till att samordningen utvecklas och förbättras inom och mellan förvaltningar, mellan staden och landstinget, mellan staden och staten samt mellan staden och näringslivet/organisationer i de frågor som gäller människor med funktionsnedsättning.

13. Handikapporganisationer

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ska iakttä den lagstadgade skyldigheten att samverka med handikapporganisationer.

Nämnder och styrelser ska, enligt gällande instruktioner för stadens handikappråd, ge råden möjlighet att ha aktivt brukarinflytande - insyn, inflytande och möjligheter att påverka.

14. Granskning och utvärdering

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ansvarar för att en sådan granskning och uppföljning av den egna verksamheten görs att det klart framgår hur och när stadens inriktningsmål kan nås.

15. Tekniskt och ekonomiskt samt internationellt samarbete

Stockholms stads handikappolitiska inriktningsmål:

Nämnder och styrelser ska lyfta fram frågor om tillgänglighet och andra handikappaspekter samt ta del av kunskap och gjorda erfarenheter i andra länder.

Redovisning

Uppföljning av stadens handikappolitiska program och handikapprådets instruktioner

Genomförande

Tre enkäter togs fram:

1. En enkät ställdes till samtliga stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag. De ombads att ta ställning till i vilken grad – på en 5-gradig skala, från ”i mycket hög grad” till ”kan inte ta ställning” - de uppnått de 15 inriktningsmål som anges i det handikappolitiska programmet (bilaga 1) samt uppgive de viktigaste åtgärderna som förvaltningen/bolaget vidtagit för att nå målen.
2. En annan enkät, i stort sett identisk med ovan nämnda, skickades till samtliga lokala handikappföreningar i staden. De ombads, liksom förvaltningarna och bolagen, att ta ställning till hur inriktningsmålen i programmet uppnåtts - ur deras synvinkel - d.v.s. hur de upplever att förvaltningar och bolag har uppfyllt målen. (Målet ”Ekonomisk politik” togs bort i denna enkät)
3. Den tredje enkäten tillställdes samtliga ordföranden i handikappråden inom Stockholms stad. Enkäten innehöll frågor om den instruktion som finns för stadens handikappråd och nämnder/bolag och hur råden ser på hur samarbetet fungerar i frågor med handikappolitiska aspekter. Motsvarande frågor fanns också i enkät 1. ovan, ställd till nämnderna och bolagen.

Svarsfrekvensen för enkät 1, d.v.s. svaren från stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag, blev mycket hög, 84%. Motsvarande för handikappföreningarnas enkät-svar var 75%. Handikapprådets svarsfrekvens på enkät 3. om instruktionerna var 73%. Vilka förvaltningar/bolag resp. handikappföreningar som svarat framgår av bilaga 2.

Resultat av enkäter om uppnående av inriktningsmålen i Handikappolitiskt program för Stockholms stad

I enkät 1 har förvaltningar och bolag angett i vilken grad de anser att de uppfyller resp. inriktningsmål i det handikappolitiska programmet samt redovisat de viktigaste åtgärderna som förvaltningen/bolaget vidtagit för att uppnå målet (redovisas i bilaga 3). På motsvarande sätt har i enkät 2 handikappföreningarna på en femgradig skala angett sina upplevelser av hur förvaltningarna/bolagen uppnått målen.

Förvaltningar och bolag har haft bäst uppfattning om inriktningsmålet ”Ökad medvetenhet och kunskap” och sämst uppfattning om ”Familjeliv och personlig integritet”. Handikappföreningarna har haft lättast att uttala sig i målen ”Samordning”, ”Tillgänglighet” och ”Medicinsk vård och behandling”. Sämst uppfattning har de om målet – ”Tekniskt och ekonomiskt samt internationellt samarbete”.

En enkätfråga ställdes enbart till förvaltningar och bolag:

Tycker du det har gått bra eller dåligt att arbeta efter de handikappolitiska målen i ert arbete att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning full delaktighet och jämlikhet i ett tillgängligt Stockholm?

Svaren på denna fråga fördelas enligt nedan:

	Sdf	Fackförv.	Bolag	Totalt
	%	%	%	%
Ej svar	9	6	0	5
Mycket bra	0	0	14	5
Ganska bra	64	69	50	61
Varken eller	27	19	29	24
Ganska dåligt	0	6	0	2
Mycket dåligt	0	0	0	0
Har ingen uppfattning	0	0	7	2
	100	100	100	100

Förvaltningarnas/bolagens uppfattning av hur de uppnått inriktningsmålen i det handikappolitiska programmet respektive hur handikappföreningarna upplever måluppfyllelsen redovisas nedan.

- **ÖKAD MEDVETENHET OCH KUNSKAP – PERSONALUTBILDNING**

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	36	46	18	0	0	0	100
Fackförv.	6	69	6	13	6	0	100
Bolag	0	79	14	0	7	0	100
Totalt	12	66	12	5	5	0	100
Handikappfören.	0	18	27	32	23	0	100

- MEDICINSK VÅRD OCH BEHANDLING, REHABILITERING SAMT STÖD OCH SERVICE

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	27	64	0	0	0	9	100
Fackförv.	0	50	13	0	31	6	100
Bolag	0	64	7	0	14	15	100
Totalt	7	59	7	0	17	10	100
Handikappfören.	0	5	36	41	18	0	100

- TILLGÄNGLIGHET

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	16	55	9	9	9	0	100
Fackförv.	25	50	19	0	6	0	100
Bolag	14	64	8	0	7	7	100
Totalt	20	56	12	2	8	2	100
Handikappfören.	5	9	36	32	18	0	100

- UTBILDNING

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
--	----------------	-------------------	---------------------	------------------	-----------------------	---------	----------

	grad		grad				
Stadsdelsförv.	46	18	9	0	18	9	100
Fackförv.	13	25	0	0	50	12	100
Bolag	0	15	7	7	71	0	100
Totalt	17	20	5	2	49	7	100
Handikappfören.	0	14	36	27	23	0	100

- ARBETE SAMT EKONOMISK OCH SOCIAL TRYGGHET

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	0	36	28	18	18	0	100
Fackförv.	6	56	19	0	13	0	100
Bolag	7	57	21	15	0	0	100
Totalt	5	57	22	10	10	2	100
Handikappfören.	0	0	28	36	36	0	100

- FAMILJELIV OCH PERSONLIG INTEGRITET

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	27	55	0	0	18	0	100
Fackförv.	0	13	13	0	69	5	100
Bolag	7	21	7	7	51	7	100
Totalt	10	27	7	2	49	5	100
Handikappfören.	0	9	23	27	41	0	100

- KULTUR, REKREATION OCH IDROTT SAMT RELIGION

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	9	36	18	0	27	10	100
Fackförv.	19	50	19	6	0	6	100
Bolag	0	57	0	14	29	0	100
Totalt	10	49	12	7	17	5	100
Handikappfören.	0	9	27	32	32	0	100

- KUNSKAP OCH FORSKNING

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	0	46	18	0	18	18	100
Fackförv.	0	55	13		19	13	100
Bolag	8	50	14	14	14	0	100
Totalt	2	51	15	5	17	10	100
Handikappfören.	0	4	14	41	41	0	100

- POLICY OCH PLANERING

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställ- ning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	0	46	9	9	18	18	100
Fackförv.	13	50	25	6	6	0	100
Bolag	7	58	14	0	21	0	100
Totalt	7	51	17	5	15	5	100
Handikappfören.	0	9	32	32	27	0	100

- LAGSTIFTNING

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I ganska liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställ- ning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	9	46	27	0	9	9	100
Fackförv.	0	50	0	0	44	6	100
Bolag	0	29	14	21	29	7	100
Totalt	2	41	12	8	29	8	100
Handikappfören.	0	9	32	36	23	0	100

- EKONOMISK POLITIK

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I gans- ka hög grad	I gans- ka liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställ- ning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	9	55	18	9	9	0	100
Fackförv.	19	44	31	0	0	6	100
Bolag	7	65	7	0	14	7	100
Totalt	12	54	20	2	7	5	100

Frågan har inte ställts till handikappföreningarna.

- **SAMORDNING**

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I ganska hög grad	I gans- ka liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställ- ning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	0	55	27	0	9	9	100
Fackförv.	19	19	25	0	25	12	100
Bolag	21	44	7	7	14	7	100
Totalt	15	37	20	2	17	9	100
Handikappfören.	0	5	36	45	14	0	100

- **HANDIKAPPORGANISATIONER**

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I gans- ka hög grad	I gans- ka liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställ- ning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	9	91	0	0	0	0	100
Fackförv.	31	44	6	0	19	0	100
Bolag	0	58	14	7	14	7	100
Totalt	15	61	7	2	13	2	100
Handikappfören.	0	23	45	5	27	0	100

- GRANSKNING OCH UTVÄRDERING

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I gans- ka hög grad	I gans- ka liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställ- ning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	0	64	27	0	9	0	100
Fackförv.	6	56	6	6	13	13	100
Bolag	7	37	21	14	21	0	100
Totalt	5	51	17	7	15	5	100
Handikappfören.	0	9	23	14	50	4	100

- TEKNISKT OCH EKONOMISKT SAMT INTERNATIONELLT SAMARBETE

I hur stor eller liten grad tycker du att förvaltningen/bolaget uppfyllt ovanstående inriktningsmål?

	I mkt hög grad	I gans- ka hög grad	I gans- ka liten grad	I mkt liten grad	Kan inte ta ställ- ning	Ej svar	Totalt %
Stadsdelsförv.	0	27	10	18	18	27	100
Fackförv.	13	25	13	18	18	13	100
Bolag	7	44	7	14	21	7	100
Totalt	7	32	10	16	20	15	100
Handikappfören.	0	0	22	14	64	0	100

Förutom ovanstående skattning av måluppfyllelsen har förvaltningar och bolag redovisat de viktigaste åtgärderna som vidtagit för att nå inriktningsmålen. Dessa redovisas per stadsdelsförvaltning resp. fackförvaltning och bolag i bilaga 3.

- I enkäterna 1 och 2 fanns en öppen fråga ”Synpunkter på det handikappolitiska programmet för Stockholms stad som styrdokument”. Några kommentarer från förvaltningar och bolag:
- För att programmet ska få full genomslagskraft måste kommunfullmäktige i budget ange vilka frågor förvaltningen ska prioritera. Detta måste också finnas med i anvisningarna för förvaltningarnas arbete med sin verksamhetsplan (VP).
- Medvetenheten om programmet är fortfarande låg. Som styrdokument är programmet inte självklart. Det behöver integreras i VP-arbetet och på ett ännu tydligare sätt i stadens ledningssystem (ILS).
- Bra och självklart, men vore bra med ett tydligt formulerat inriktningsmål från kommunfullmäktige.
- Budget/VP bör vara de enda och viktigaste styrdokumenterna. Sidodokument som t.ex. handikappolitiskt program bör undvikas.
- Programmet måste hållas levande i förvaltningens arbete för att få genomslag.
- Bra och genomarbetat program som ställer krav på staden.
- Handikappolitiska programmet är viktigt för stadsdelen att ha som en målsättning i arbetet och som ska genomsyra samtliga verksamheter.
- Kunde vara mer konkret.
- Kommentarer från handikappföreningar:
- Politiska styrdokument tenderar att bli alltför generella och kan ibland vara svåra att konkretisera i den dagliga verksamheten. Kunskapen om olika funktionsnedsättningar och vad dessa betyder i det dagliga livet är en nödvändighet för att förvaltningarna ska kunna genomföra och uppfylla målen i det handikappolitiska programmet.
- Kontinuerliga uppföljningar och granskningar behövs för att säkerställa att alla nämnder följer det handikappolitiska programmet.

- Viktigt att programmet hålls levande och att i budget lägga in medel och ansvar för nämnder/styrelser/verksamheter. Attitydförändringar i alla led är nödvändiga. Samarbete med HSO och handikappföreningarna är A och O för att uppnå något som kan uppfattas som ökad tillgänglighet. Att ge förvaltningar/bolag en ökad säkerhet är viktigt, så att staden gör vad den kan och förmår för att personer med funktionsnedsättningar ska kunna ta del av "hela samhället" utan att känna sig utpekade. Funktionshinderområdet finns inte med i årets budget (2007). Det är då svårt att se vad som ska göras fram till 2010. Handikappolitiska programmet kan därför i dag inte uppfattas som ett styrdokument.
- Det handikappolitiska programmets intentioner är mycket bra och skrivingarna är ofta konkreta och tydliga. Tveksamt dock om programmet används som styrdokument, då inga effekter av det syns i budget/VP eller verksamhetsberättelser. En kombination av information och tydliga riktlinjer inom olika områden är nödvändiga.
- Handikappolitiska programmet är bra, men borde genomsyra alla verksamheter.

Utvärdering av instruktion för stadens handikappråd

Samtliga stadens nämnder och bolag ska ha ett handikappråd knutet till sig, antingen ett eget råd eller genom koppling till andra verksamheters råd. Kommunfullmäktige fattade 2004-10-04 beslut om ny instruktion för stadens handikappråd dels för kommunstyrelsens handikappråd dels för de nämndanknutna råden. Instruktionen reglerar rådets uppgifter, sammansättning och arbetsformer. Ledamöterna väljs för fyra år efter val till kommunfullmäktige. Ett nämndanknutet råd består av sju ledamöter som nomineras av handikapporganisationerna och utses av respektive nämnd/styrelse. Kommunstyrelsens handikappråd består av 16 ledamöter utsedda av kommunstyrelsen varav åtta ledamöter ska vara förtroendevalda och åtta ledamöter och fyra ersättare utses av kommunstyrelsen efter förslag från handikapporganisationerna.

Som inledningsvis nämnts skickades en enkät ut till ordförande i resp. nämndanknutet råd; "Några frågor om stadens instruktion för handikappråd". Såväl ordförande (förtroendevald) som vice ordförande i kommunstyrelsens handikappråd (repr. från handikapporganisationerna) gavs möjlighet att besvara enkäten. Förvaltningar och bolag har fått samma frågor om instruktionen.

Resultatet av enkäten redovisas nedan samt i nedanstående kommentarer.

Frågor till förvaltningar/bolag och handikapprådets ordförande:

Hur väl känner du till de instruktioner som finns för handikappråd i Stockholms stad?

	Stadsdelsförv.	Fackförv.	Bolag	Summa	Handikapprådsordf.
Känner till väldigt väl	27	44	29	34	54
Känner till ganska väl	64	44	13	49	42
Känner till ganska dåligt	0	13	14	10	4
Känner till mycket dåligt	0	0	14	5	0
Ej svar	9	0	0	2	0
Summa	100	100	100	100	100

Inom vilka inriktningsmål/sakområden har handikapprådet varit delaktigt?

	Stadsdelsförv.	Fackförv.	Bolag	Genomsnitt	Handikapprådsordf.
Tillgänglighet	82	63	64	68	92
Ökad medvetenhet och kunskap	55	50	64	56	58
Granskning och utvärdering (verksamhetsberättelser)	73	44	29	46	46
Stöd och service	82	31	7	37	50
Kunskap och forskning	36	38	21	32	8
Kultur, rekreation, idrott, religion	27	38	14	27	29
Samordning	27	19	36	27	17
Urbildning	45	19	14	24	29
Arbete	27	0	7	10	13

Andra områden	27	6	7	12	25
Ej svar	0	19	21	15	4

- Kommentarer från förvaltningar/bolag:
  - rådet har deltagit i föreläsningar, studiebesök
  - socialtjänstnämndens råd tar aktiv del i alla ärenden som behandlas
- Kommentarer från ordförande i handikappråd:
  - en genomgripande översyn behövs av handikapprådets roll, status och möjligheter att överhuvudtaget påverka
  - undrar ibland om rådets arbete har någon inverkan på beslutsfattarna
  - stadens styrsystem är inte utformat så att handikappaspekter tydliggörs. De beaktas därför inte i verksamhetsplaneringen på det sätt som stadens handikappolitiska program förutsätter
  - handikappaspekter måste tydliggöras inom ramen för stadens styrsystem om de ska få det genomslag som stadens handikappolitiska program avser
  - inför gemensamma utbildningar över staden i handikappkunskap och tillgänglighet inom olika områden med certifiering och kunskapsprov för alla deltagare i utbildningen
  - politiker från nämnden borde närvara vid handikapprådets sammanträde, kanske två och två vid varje råd.

Enligt instruktionerna ska rådet bl.a. vara rådgivande och bidra med kunskap till nämnden/bolaget resp. kommunstyrelsen i frågor med handikappolitiska aspekter. Hur väl fungerar detta samarbete?

	Stadsdelsförv.	Fackförv.	Bolag	Genomsnitt förv./ bolag %	Handikapp-råds ordf. %
Mycket bra	18	19	14	17	13
Ganska bra	64	44	29	44	42
Varken eller	18	13	21	17	29
Ganska dåligt	0	6	14	7	17
Mycket dåligt	0	0	0	0	0

Har ingen uppfattning	0	19	21	15	0
	100	100	100	100	100

- Kommentarer från förvaltningar/bolag:
  - möten med handikapprådet sätter fokus på frågor om funktionshinder. Detta har ökat medvetandet om att dessa frågor berör alla verksamhetsområden inom förvaltningen.
  - det fungerar mycket bra när rådet får möjlighet att komma in i processen tillräckligt tidigt
  - en ledamot från rådet deltar vid nämndens sammanträden. Deltar i VP-arbetet
  - rådet har inte varit så aktivt som vi förväntat oss
  - SISAB:s och utbildningsnämndens råd har haft en positiv utveckling
  - handikapprådets protokoll finns med på nämndens föredragningslista
  - rådet har varit delaktigt i tillgänglighetsfrågor. Ges alltid möjlighet att lämna synpunkter kring ombyggnationer i det offentliga rummet

- Kommentarer från ordförande i handikappråd:
  - tjänstemän från fastighetsbolagen är med på varje rådssammanträde. De är mycket kunniga, intresserade och lyhörda
  - rådet kommer in för sent, ofta när förvaltningens remissvar etc. är klart. Måste komma in i beredningsprocessen
  - förvaltningens ärenden till nämnden kommer ut för sent till rådet
  - handikapprådet delger sin syn på nämndens/förvaltningens ärenden. Rådet får inga uppdrag från nämnden
  - bra diskussioner med lyhörda tjänstemän. Oklart hur samarbetet med nämnden utvecklas
  - finns frågor som vi inte haft möjlighet eller ens fått yttra oss över
  - bra kontakt med kulturnämnden. Även om vi inte alltid får gehör
  - de råd vi via protokollen sänder till nämnden tas aldrig upp. Nämnden hör heller inte av sig till rådet
  - rådet mest en informationskanal
  - kopplingen till nämndens arbete kunde vara bättre
  - tveksam till om hela förvaltningen vet om att det finns ett råd
  - i frågor om detaljplaner fungerar det bra, men i övriga frågor inhämtas rådets synpunkter endast undantagsvis och då på initiativ av rådet.
  - bostadsanpassningsarbetet löper föredömligt.

Vad behövs för att ytterligare utveckla/förbättra samarbetet enligt instruktionens intentioner?

- Kommentarer från förvaltningar/bolag:
  - att hela förvaltningen och alla avdelningar inser att rådet ska med i processen innan ärendena gått så långt att rådets synpunkter inte kan beaktas
  - att nämnden blir ännu mer förutseende och möjliggör för handikapprådet att kunna ta del av aktuella frågor och nämndärenden med handikappolitiska aspekter
  - rutiner för att mer systematiskt pröva om frågor innehåller handikappaspekter
  - möten mellan handikappråd och nämnd
  - rådet har litet svårt att se sin strategiska roll och hur det bäst kan användas. Blir lätt en instans för klagomål mot förvaltningen
  - ingenting. Fungerar mycket bra!
  - en naturlig kontaktyta med nämnden
  - aktiva och väl insatta ledamöter i rådet
  - miniseminarier i aktuella frågor

- Kommentarer från ordförande i handikappråd:
  - kontinuerlig uppföljning, kurser/utbildningar för handikappråden
  - att politiker tar råden och samarbetet på allvar
  - en mer direkt koppling mellan handikappråd och nämnd.
  - bättre kontakt mellan handikapprådet och nämnden och mer intresse från nämnden
  - regelbundna möten mellan råd och olika avdelningar inom stadsdelarna
  - rådet måste komma in tidigare i ärendens beredning
  - höja statusen på handikapprådets ledamöter genom utbildning och certifiering. Kanske färre råd, men med högre kompetens
  - tidigare information och tid för handikapprådet att ta ställning till olika ärenden
  - att rådet har en företrädare i nämnden/bolaget med yttranderätt
  - se till att råden inte har vakanser. Tillräckligt antal medlemmar till rådet måste nomineras av handikappföreningarna
  - mer från ord till handling så att effekter av rådets arbete märks
  - mer intresse från såväl nämnd som förvaltning
  - kopplingen till nämndens arbete måste bli mer direkt. Nämndens sekreterare också sekreterare i handikapprådet
  - oftare möten handikappråd – nämnd
  - utbilda och stärka handikappråden.

Har du några förslag på förändringar av instruktionen för stadens handikappråd?

	Stadsdelsförv.	Fackförv.	Bolag	Genomsnitt förv./bolag %	Handikappråds- ordf. %
Ja	0	0	14	5	42
Nej	73	88	64	76	46
Ej svar	27	13	21	20	13
	100	100	100	100	100

- Kommentarer från förvaltningar/bolag:
  - att instruktionen anpassas till de förutsättningar som gäller för stadens bolag, som i sin verksamhet inte har direktkontakt med personer med funktionsnedsättningar
- Kommentarer från ordförande i handikappråd:
  - en ännu tydligare koppling mellan nämnd och handikappråd. T.ex. bör nämndens sekreterare självklart också vara sekreterare i handikapprådet.
  - förvaltningschefen bör alltid vara närvarande på handikapprådets sammanträden
  - avskaffa ersättare i kommunstyrelsens handikappråd. Uppdraget vice ordförande bör rotera mellan organisationerna
  - eventuellt färre råd med hög kompetens på ledamöterna
  - att rådet har en företrädare i nämnden/bolaget med yttranderätt
  - gemensamma sammanträden för råd och nämnd och gemensamma utbildnings-/planeringsdagar
  - samma sekreterare för handikappråd och nämnd.

Synpunkter och förslag

Handikappolitiskt program för Stockholms stad

Synpunkter och upplevelser från nämnder/bolag resp. handikappföreningar av hur inriktningsmålen i ”Handikappolitiskt program för Stockholms stad” uppfylls är som framgår mycket divergerande. Mest respektive minst överensstämmelse visar inriktningsmålen ”familjeliv och personlig integritet” respektive ”arbete samt ekonomisk och social trygghet”/”tekniskt och ekonomiskt samt internationellt samarbete”.

I bilaga 3 redovisas de åtgärder som förvaltningar och bolag angett som exempel på hur inriktningsmålen uppnåtts.

Såväl förvaltningar/bolag som handikappföreningar påpekar i kommentarer till enkäten att det handikappolitiska programmet är bra och genomarbetat och ställer stora krav på staden. Det är dock tveksamt om styrdokument har några effekter, när de inte syns i budget.

Stadens budget med prioriteringar och ”ska-krav” etc. är väsentliga för anvisningar etc. inför förvaltningarnas verksamhetsplaner. Finns inte tydliga krav på insatser i anvisningarna, beaktas inte aktuella program som exempelvis det handikappolitiska. En granskning över tid av anvisningar från Stadsledningskontoret och av aktuell budget inför nämndernas verksamhetsplaner visar tydligt detta.

- Att diskrepansen mellan förvaltningarnas/bolagens åsikter om måluppfyllelse skiljer sig så mycket åt kan möjligen förklaras t.ex. av
  - att handikappföreningarna mest får kännedom om negativa lösningar/ upplevelser,
  - att förvaltningar/bolag insatser och åtgärder inte är de som handikappföreningarna anser vara de mest lämpliga/ de som ska prioriteras eller
  - att förvaltningar och bolag felbedömer/överskattar sina insatser inom området.

Poängteras bör att det i denna undersökning förutom förvaltningar och bolag är 22 handikappföreningar som bedömt måluppfyllelsen av det handikappolitiska programmet och detta inte är att jämföra med brukarundersökningar.

Kriterier för att mäta måluppfyllelsen med behöver tas fram. Detta skulle ge såväl staden som föreningarna/handikappråden gemensamma mått att utgå från. Kunskapen om det övergripande och strategiska handikappolitiska arbetet är högst varierande. Därför är gemensamma kriterier betydelsefulla för att undvika personliga intressen vid bedömningar av måluppfyllelse.

Ett viktigt instrument för att följa insatser och kvalitet inom området kommer framöver att vara de inspektörer som nu tillsätts för att granska verksamheten inom området stöd och service för personer med funktionsnedsättningar på likartat sätt som nu sker inom äldreomsorg och skola.

Förslag: Gällande styrdokument bör få större och tydligare genomslag i stadens budget och i anvisningar för förvaltningars och bolags verksamhetsplaner etc. och beaktas i stadens integrerade ledningssystem.

För att närmare genomlysna och analysera den skillnad som finns mellan förvaltningsars/bolags resp. handikappföreningars upplevelser av hur inriktningsmålen i det handikappolitiska programmet uppnås får respektive nämnd/bolag i uppdrag att med sitt

handikappråd utreda dessa skillnader och bakgrunden till desamma samt diskutera och komma överens om rådets delaktighet och fortsatt samverkan.

Kriterier för att mäta måluppfyllelsen behöver tas fram.

Instruktion för stadens handikappråd

Fyra frågor ställdes i enkäten om handikapprådets instruktioner. På frågan om hur väl instruktionen är känd svarade 83 % av förvaltningar och bolag att de är ”våldigt väl kända” resp. ”ganska väl kända” att jämföra med handikappföreningarnas 96 % . Bland förvaltningar och bolag var det framförallt stadsdels- och fackförvaltningar som ansåg att instruktionen var väl kända.

Inom inriktningsmålen ”tillgänglighet”, ”ökad medvetenhet och kunskap”, ”granskning och utvärdering” samt ”stöd och service” är de fyra inriktningsmål som både förvaltningar/bolag och handikapprådets ordföranden anser att handikappråden varit delaktiga i. Överensstämmelserna i enkätsvaren är mycket tydlig mellan stadsdelsförvaltningarna och rådets ordförande för inriktningsmålen ”tillgänglighet” och ”ökad medvetenhet och kunskap”. Störst är skillnaden i målet ”kunskap och forskning”, där förvaltningar/bolag uppskattar rådets delaktighet till 32 % att jämföra med ordförandens 8 %.

Åsikterna om rådets rådgivande funktion och samarbete med nämnd/styrelse är samstämmiga när det gäller att samarbetet fungerar ”mycket bra” respektive ”ganska bra”. Uppfattningen om att det fungerar ”ganska dåligt” skiljer sig dock åt, där 17 % av rådets ordföranden anser att det fungerar ”ganska dåligt” att jämföra med förvaltningsars/ bolags 7 %. Varken förvaltningar/bolag eller ordföranden tycker att rådet fungerar ”mycket dåligt”. 15 %, flertalet bolag, säger sig inte ha någon uppfattning i frågan.

På frågan om förslag på förändringar av instruktionen för stadens handikappråd svarar bolag och rådets ordföranden att de har förslag. Framför allt gäller detta rådets ordföranden, som bl.a. föreslår:

- tydligare koppling mellan nämnd/bolag och råd
- förvaltningschefen bör alltid delta i handikapprådets sammanträden
- eventuellt färre råd med hög kompetens på ledamöterna
- samma sekreterare för nämnd och råd

Stadens bolag svarar på samma fråga med att instruktionen måste anpassas till de förutsättningar som gäller för stadens bolag, som ”i sin verksamhet inte har direktkontakt med personer med funktionsnedsättningar”. Indirekt påverkar dock resp. verksamhets insatser också medborgare med funktionsnedsättningar, vilket är intentionerna i det handikappolitiska programmet för Stockholms stad. Avslutningsvis bör påpekas att det programmet också omfattar stadens anställda. Alla nämnder och bolag omfattas därmed av det handikappolitiska programmet.

Förslag: Inga förändringar i rådets instruktioner föreslås. En närmare analys av rådets organisation och antal behöver göras.

Respektive nämnd/bolag ska verka för en tydligare koppling mellan nämnd/bolag och handikappråd. I någon stadsdelsnämnd har nämnd och handikappråd i dag samma sekreterare. Detta bör prövas i fler nämnder och därefter utvärderas.

NÅGRA FRÅGOR OM STADENS HANDIKAPPOLITISKA ARBETE

- **41 stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och bolag inom Stockholms stad har svarat på frågor om stadens handikappolitiska arbete.**

11 stadsdelsförvaltningar (Bromma, Farsta, Hässelby-Vällingby, Kista, Kungsholmen, Norrmalm, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Älvsjö och Östermalm)

16 fackförvaltningar (Brandförsvaret, Socialtjänstförvaltningen, Fastighetskontoret, Kyrkogårdsförvaltningen, Kulturförvaltningen, Exploateringskontoret, Revisionskontoret, Skönhetsrådet, Stadsbyggnadskontoret, Stadsledningskontoret, Stockholms Stadsarkiv, Trafikkontoret, Utbildningsförvaltningen, USK, Äldreförvaltningen, Överförmyndarnämnden)

14 bolag (S:t Eriks försäkring, Familjebostäder, Micasa, Stokab, Stockholmshem, Svenska Bostäder, SISAB, Stockholm Vatten, Stockholms Hamn, Stockholms stads Parkering, Bostadsförmedlingen, Stockholms Stadsteater, S:t Erik Markutveckling, Stockholms Visitors Board)

Svarsfrekvens: 84%

- **22 handikappföreningar har svarat på frågor om stadens handikappolitiska arbete:**

FHDBF	NHR	RTPSTS	AFASI	
FHLIS	PSO	SDF	ASS	
FUB		RBU	SRF	ASS
Hjärnkraft	RFCF	SSF	DHR	
HRF		RSMH	Stroke	FA
Astma & Allergi		Attention		

Svarsfrekvens: 75%

- **24 ordföranden i handikappråden har svarat på frågor stadens handikappolitiska arbete/handikapprådens instruktioner:**

Kungsholmen	Bromma	Älvsjö	Skarpnäck
Liljeholmen	Farsta	Östermalm	Skärholmen
Maria-Gamla stan	Hässelby-Vällingby	Spånga-Tensta	
Katarina-Sofia	Kista	Rinkeby	

Socialtjänstnämnden	Idrottsnämnden	Fastighetsbolagen	Ordf. + vice ordf.
Stadsbyggnadsnämnden	Kulturnämnden	Näringslivskontoret	i Ks-Hkr
Trafikkontoret			
Överförmyndarnämnden			

Svarsfrekvens: 73%